

Ve světě se lidé soudí o délku sendviče i chybějící zákony

-TEXT- ALŽBĚTA VEJVODOVÁ

Má sendvič, který řetězec rychlého občerstvení Subway inzeruje jako „Footlong“, skutečně délku jedné stopy? A není označení baterií Duracell jako těch s nejdelsí výdrží klamavé? To jsou příklady hromadných sporů, které řešila americká justice a v nichž nakonec spotřebitelé získali odškodnění. Případů, kdy se lidé před soudy domáhají odškodnění prostřednictvím hromadných žalob, ve světě rychle přibývá. Tento způsob řešení sporů má ve svých právních rádech na čtyřicet zemí světa. Nejdelsí tradici mají hromadné žaloby v USA. V Evropské unii tento nástroj používá 19 zemí.

Nemusí jít ale zdaleka jen o spotřebitelské spory. Například ve Spojených státech není paleta případů, v nichž se mohou lidé domáhat svých nároků společně, nijak omezena. „V současnosti jsou tam prostřednictvím hromadných žalob vymáhány hlavně pracovněprávní nároky, nároky spotřebitelů, nároky z porušení hospodářské soutěže a nároky proti emitentům veřejně obchodovaných cenných papírů,“ uvádí advokát a specialista na soudní spory Allen & Overy Robert Pavlů.

Americké hromadné žaloby fungují na odhlašovací principu. To znamená, že automaticky jsou do případu zahrnuti všichni potenciální poškození, pokud z něj aktivně nevystoupí. Pro americké spotřebitele jsou navíc

hromadné žaloby velmi levné. „Neúspěšný žalobce nehradí žalovanému náklady řízení. Právě toto pravidlo bývá označováno za jeden ze základních stavebních kamenů tamního rozmachu hromadných žalob,“ upozorňuje Pavlů.

Atraktivitu hromadné žaloby v USA zvyšuje také možnost domáhat se sankční náhrady škody. Ta nahrazuje úřední pokuty, které americké právo nezná, a má tedy povahu trestu. „Tato náhrada bývá zpravidla mnohem vyšší, než byla způsobená škoda, což

➤ **Žalobu na Deutsche Telekom kvůli emisi akcií německé soudy řeší už 18 let. V jiném sporu dva roky vybíraly modelový případ.**

je pro žalované společnosti odstrašující,“ vysvětluje advokát a člen pracovní komise, která se podílela na přípravě české verze zákona, Jan Balarin. Nebývá výjimkou, že se vysouzená částka pohybuje v desítkách až stovkách milionů dolarů. Jenže ne vždy peníze končí u poškozených. Například v žalobě proti výrobci pizzy si spotřebitelé z téměř desetimilionové náhrady vyzvedli jen asi procento. Zbytek zůstal nevyzvednutý ve fondu, do nějž jej žalovaná společnost vložila.

Portugalci hromadně žalují i stát

V Evropě se mohou nejdéle skupinově soudit Portugalci. Tamní zákonodárci hromadné žaloby zavedli už v roce 1995. „Podávat je mohou poškození, spotřebitelské organizace a některé státní organizace. Výraznou roli v procesu hraje soud, který případ nejen rozhoduje, ale i z moci úřední shromažďuje důkazy,“ popisuje Marcel Ivánek ze spotřebitelského sdružení dTest.

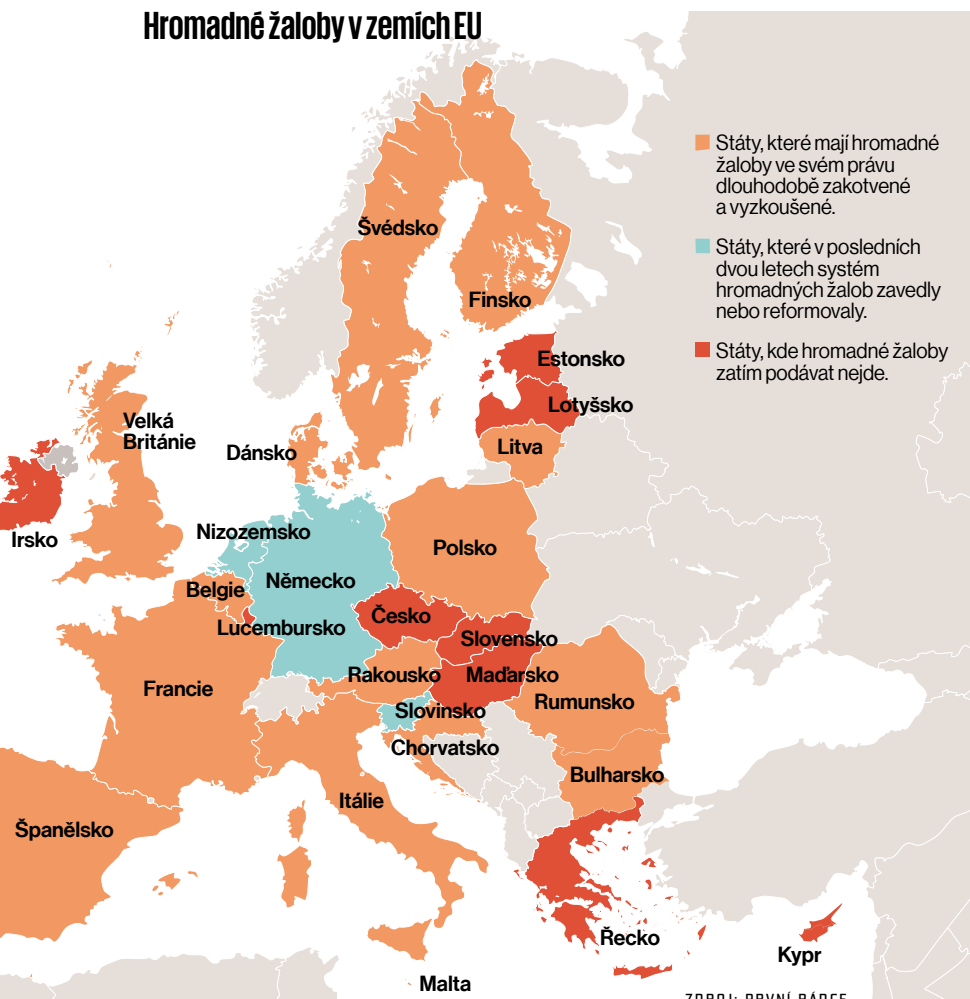
Ročně se k portugalským soudům dostane v průměru 18 hromadných žalob. Vedle ochrany spotřebitelů se mohou týkat také zdravotnictví a kvality života či životního prostředí. Nejčastěji ale lidé hromadně vymáhají své nároky z investic nebo žalují banky. Specifikem tamní právní úpravy jsou pak hromadné žaloby na ochranu kulturního dědictví nebo takové, v nichž lidé žalují stát. Asociace pro oběti legionářské nemoci tam například před dvěma lety zažalovala vládu kvůli tomu, že zákony nedostatečně brání šíření této horečnaté nemoci dýchacích cest.

V Nizozemsku se soudí i cizinci

Od roku 2005 mohou lidé hromadně vymáhat svá práva v Nizozemsku. Amsterdamský soud tak například v minulosti přiznal kompenzaci převyšující 350 milionů dolarů akcionářům, které společnost Shell uvedla v omyl nadhodnocováním svých rezerv. Podobně jako v USA i nizozemský zákon o kolektivním vyrovnání zahrnoval

Hromadné žaloby v zemích EU

do žaloby automaticky všechny poškozené. A na jeho justici se s hromadnými nároky obraceli i cizinci.

Avšak řešení hromadných kauz v Nizozemsku bývá zdlouhavé. Amsterdamský soud zatím uzavřel jen devět takových případů. I to bylo jedním z důvodů, proč se nizozemští zákonodárci rozhodli systém reformovat. Loni v létě přijali novou právní úpravu, která počítá s odhlašovací režimem pouze pro nizozemské občany, cizinci se budou muset k hromadné žalobě výslovně přihlásit. Zároveň také zpřísnili požadavky na transparentnost a financování

organizací, které jménem poškozených hromadnou žalobu podávají.

Německý soud řeší žalobu 18 let

Také Německo čelí problémům s délkou hromadných procesů. Tam přitom mají výrazně odlišný systém než v jiných evropských zemích. Ze skupiny poškozených soud vybere jednoho modelového žalobce, jehož případ rozhodne. Verdikt pak slouží jako precedens pro ostatní.

Příkladem neúměrně dlouhého řízení je třeba žaloba na Deutsche Telekom kvůli emisi jeho akcií, jejíž vyřízení se táhne od roku 2001.

Prvoinstanční soud společnost v roce 2012 sice osvobodil, ale to spor neukončilo. „Federální soudní dvůr tento rozsudek zrušil a vrátil zpět. Řízení stále není ukončené,“ dodává advokát bpv Braun Partners Marc Müller.

Hromadné žaloby se v Německu dlouho používaly jen v investičních sporech. Takových bylo podáno několik set. Od předloňského listopadu ovšem v Německu platí zákon, který jejich využití rozšiřuje i na spotřebitelské spory. Největší kauzou, kterou podle něj německé soudy řeší, je skandál automobilky Volkswagen s měřením emisí. Avšak i tato žaloba je stále v běhu, a nejde tak na ní efekt nových pravidel hodnotit. „Dvě další spotřebitelské žaloby soudy na prvním stupni zamítly pro nepřijatelnost. Nebyly podány oprávněnými subjekty,“ vysvětluje vedoucí advokátka Sutherland Nicola Krauseová.

Právě spektrum žalobců, kteří mohou hromadný spor iniciovat, se napříč Evropou výrazně liší. Někde žaloby mohou podávat jen sami poškození, například Slovinsko naopak spoléhá výhradně na neziskové organizace. Švédská právní úprava kombinuje obě tyto možnosti a přidává k nim ještě třetí. Takzvané žaloby ve věci veřejného zájmu tam podávají státem zřízené instituce – spotřebitelský ombudsman a agentura na ochranu životního prostředí. A Finsko v hromadných žalobách spoléhá výhradně na ombudsmana. Návrhy na to, aby zákonodárci svěřili podávání hromadných žalob do rukou veřejného ochránce práv, se objevily také v Česku. Ministerstvo spravedlnosti je ale nevyslyšelo. Podle zatím poslední verze zákona je budou moci podávat buď sami poškození, anebo jejich jménem neziskové organizace. →